ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Музафарзода Марҷонаи Шарифбег дар мавзуи «Танзими ҳуқуқии шарикии иҷтимоӣ дар Тоҷикистон: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.5 - Ҳуқуқи меҳнат; ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ

1. Мутобиқати мавзӯъ ва мазмуни диссертатсия ба ихтисосҳои илмие, ки дар доираи онҳо таҳқиқот анҷом дода шудааст. Мавзуъ ва мазмуни диссертатсияи пешниҳоднамудаи Музафарзода Марҷонаи Шарифбег ба талаботи шиносномаи ихтисоси илмии 5.5.5 - Ҳуқуқи меҳнат; ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ пурра мутобиқат менамояд.

Таҳқиқоти мазкур ба яке аз институтҳои калидии ҳуқуқи меҳнат - шарикии иҷтимоӣ бахшида шуда, доираи масъалаҳои назариявӣ ва амалии марбут ба танзими ҳуқуқии он, аз ҷумла моҳият, мазмун, принсипҳо, шаклҳо, субъектҳо ва механизми татбиқи он дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро фаро мегирад.

Мазмуни диссертатсия ба таҳлили муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ, ки дар доираи ҳамкории сеҷонибаи давлат, корфармоён ва кормандон ба вуҷуд меоянд, нигаронида шудааст. Ин муносибатҳо, тибқи назарияи ҳуқуқи меҳнат, ҷузъи муҳими предмети танзими ҳуқуқи меҳнат ба ҳисоб рафта, бевосита ба самти ихтисоси мазкур мансуб мебошанд.

Ҳамзамон, дар таҳқиқот масъалаҳои марбут ба такмили қонунгузории меҳнат, рушди институтҳои шарикии иҷтимоӣ, татбиқи санадҳои байналмилалии меҳнат ва мутобиқсозии онҳо ба қонунгузории миллӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд, ки ҳамаи ин ҷанбаҳо ба доираи ихтисоси интихобшуда мутобиқати комил доранд.

Илова бар ин, мавзуи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм ва фаъолияти илмию техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқат намуда, дар доираи масъалаҳои марбут ба ҳуқуқшиносӣ, танзими муносибатҳои иҷтимоӣ ва таъмини адолати иҷтимоӣ қарор дорад.

Аз ин рӯ, метавон хулоса намуд, ки мавзуъ ва мазмуни диссертатсия ба ихтисоси илмии интихобшуда пурра мувофиқ буда, аз ҷиҳати илмӣ асоснок интихоб гардидааст.

2. Мубрамият ва аҳаммияти мавзуи таҳқиқот. Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ бо маҷмӯи омилҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқии марбут ба рушди ҷомеаи муосир муайян мегардад.

Дар шароити муосири рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо ислоҳоти пайдарпай дар соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ тавсиф меёбад, масъалаи танзими самараноки муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ аҳаммияти хос пайдо кардааст. Дар чунин шароит, шарикии иҷтимоӣ ҳамчун механизми асосии ҳамоҳангсозии манфиатҳои субъектҳои муносибатҳои меҳнатӣ баромад менамояд.

Бо дарназардошти он, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон худро ҳамчун давлати иҷтимоӣ муаррифӣ намуда, тибқи Конститутсия уҳдадор аст, ки шароити

арзандаи зиндагӣ ва фаъолияти меҳнатиро таъмин намояд, ташаккул ва рушди низоми муассири шарикии иҷтимоӣ ба яке аз вазифаҳои муҳимми сиёсати иҷтимоии давлат табдил ёфтааст.

Дар баробари ин, таҳлили вазъи амалии муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ нишон медиҳад, ки механизми амалисозии шарикии иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то ҳол ба таври пурра ташаккул наёфтааст. Махсусан, масъалаҳои марбут ба самаранокии фаъолияти комиссияҳои сетарафа, сатҳи рушди музокироти коллективӣ, иштироки воқеии кормандон дар идоракунии ташкилотҳо ва иҷрои уҳдадориҳои шартномаҳои коллективӣ ҳанӯз ҳам ниёз ба такмил доранд.

Ҳамчунин, дар шароити ҷаҳонишавӣ ва рақамикунонии иқтисодиёт, шаклҳои нави шуғл, муносибатҳои меҳнатии ғайристандартӣ ва платформаҳои рақамӣ ба вуҷуд омадаанд, ки ба механизми анъанавии шарикии иҷтимоӣ таъсири назаррас мерасонанд. Дар чунин шароит, таҳқиқи илмии масъалаҳои мутобиқсозии шарикии иҷтимоӣ ба ин равандҳо аҳаммияти махсус касб менамояд.

Илова бар ин, таҳлил нишон медиҳад, ки дар қонунгузории амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон баъзе масъалаҳои марбут ба шарикии иҷтимоӣ, аз ҷумла дақиқсозии дастгоҳи мафҳумӣ, муқаррар намудани принсипҳои равшан, муайян намудани ваколатҳои субъектҳо ва механизми татбиқи онҳо, то ҳол ба таври кофӣ танзим нашудаанд.

Дар ин замина, таҳқиқоти диссертатсионии Музафарзода Марҷонаи Шарифбег, ки ба омӯзиши маҷмуии масъалаҳои назариявӣ ва амалии танзими ҳуқуқии шарикии иҷтимоӣ бахшида шудааст, дорои аҳаммияти баланди илмӣ ва амалӣ мебошад.

3. Дараҷаи таҳқиқи масъала ва навгонии илмӣ. Таҳлили адабиёти илмӣ нишон медиҳад, ки масъалаҳои марбут ба шарикии иҷтимоӣ дар илми ҳуқуқи меҳнат ҳам дар сатҳи байналмилалӣ ва ҳам дар сатҳи миллӣ мавриди таваҷҷуҳи олимон қарор гирифтаанд. Бо вуҷуди ин, таҳқиқоти муҷтамаъ ва фарогир, ки ҳамаи ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии ин институтро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ намоянд, маҳдуд мебошанд.

Дар ҳамин замина, диссертатсияи пешниҳодшуда ҳамчун яке аз аввалин таҳқиқоти комплексӣ дар ин самт арзёбӣ мегардад.

Навоварии илмии таҳқиқот, пеш аз ҳама, дар он ифода меёбад, ки муаллиф кӯшиш намудааст, ки консепсияи муосири танзими ҳуқуқии шарикии иҷтимоиро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия намояд.

Аз ҷумла, муаллиф:

- мафҳуми шарикии иҷтимоиро аз нав таҳлил намуда, таърифи муаллифонаи онро пешниҳод кардааст;
- моҳият ва хусусиятҳои шарикии иҷтимоиро ҳамчун институти мустақили ҳуқуқи меҳнат асоснок намудааст;
- низоми субъектҳои шарикии иҷтимоиро бо назардошти шароити муосир такмил додааст;

- таъсири равандҳои рақамикунонӣ ва тағйироти иҷтимоӣ ба рушди шарикии иҷтимоиро таҳлил кардааст;

- як қатор пешниҳодҳои илмӣ оид ба такмили қонунгузории миллӣ дар ин самт манзур намудааст.

Хусусан, пешниҳоди мафҳуми «шартномаи коллективии электронӣ» ва баррасии имкониятҳои татбиқи он дар шароити рақамикунонии муносибатҳои меҳнатӣ, ҳамчун яке аз унсурҳои нави навоварии илмӣ, қобили таваҷҷуҳи махсус мебошад.

4. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои илмӣ. Таҳлили мазмуни диссертатсия ва автореферат нишон медиҳад, ки хулосаҳо ва пешниҳодҳои илмии муаллиф дар маҷмӯъ дорои дараҷаи кофии асоснокӣ ва эътимоднокӣ мебошанд.

Муаллиф дар раванди таҳқиқот аз доираи васеи манбаъҳои илмии ватанӣ ва хориҷӣ, инчунин санадҳои меъёрии ҳуқуқии миллӣ ва байналмилалӣ истифода намудааст, ки ин ба таҳқиқот хусусияти муҷтамаъ ва системавӣ медиҳад.

Аз ҷумла, дар бобҳои диссертатсия истифодаи усулҳои таҳқиқоти умумиилмӣ ва махсуси ҳуқуқӣ, аз қабили таҳлили мантиқӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ ва усули низомнок ба назар мерасад, ки барои таҳқиқи масъалаҳои мураккаби шарикии иҷтимоӣ мувофиқ мебошанд.

Дар автореферат низ хулосаҳои асосии диссертатсия ба таври фишурда, вале мантиқӣ инъикос гардидаанд, ки мувофиқати умумии он бо мазмуни диссертатсияро тасдиқ менамояд.

Аз ин рӯ, метавон хулоса намуд, ки натиҷаҳои таҳқиқот дар маҷмӯъ асоснок ва эътимоднок буда, онҳо бо маводи эмпирикӣ тақвият дода шудаанд, ки сатҳи илмии диссертатсияро боз ҳам баландтар менамоянд.

5. Мазмун ва сохтори диссертатсия. Сохтори диссертатсия мантиқӣ ва пайдарпай буда, аз муқаддима, се боб, зербобҳо, хулоса ва тавсияҳои амалӣ иборат мебошад. Ин сохтор ба талаботи корҳои илмии диссертатсионӣ ҷавобгӯ буда, имкон медиҳад, ки масъалаи таҳқиқшаванда ба таври низомнок баррасӣ гардад.

Дар муқаддимаи диссертатсия муаллиф мубрамияти мавзуъ, дараҷаи таҳқиқи илмии он, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва предмети таҳқиқ, заминаҳои назариявӣ ва методологӣ, навгонии илмӣ ва аҳаммияти амалии натиҷаҳоро муайян намудааст.

Дар боби якум муаллиф ба таҳлили моҳият, мафҳум, хусусиятҳо ва таҳаввулоти таърихии шарикии иҷтимоӣ пардохтааст.

Аз таҳлили ин боб бармеояд, ки муаллиф доираи васеи мавқеъҳои илмиро баррасӣ намуда, кӯшиш кардааст, ки фаҳмиши муосири шарикии иҷтимоиро ташаккул диҳад.

Муаллиф фарқияти шарикии иҷтимоиро бо дигар мафҳумҳои ҳамсон, аз ҷумла «муколамаи иҷтимоӣ» ва «ҳамкории иҷтимоӣ» баррасӣ намудааст, ки қобили таваҷҷуҳ буда, аҳамияти муҳими назариявӣ дорад.

Дар боби дуюм муаллиф масъалаҳои марбут ба танзими ҳуқуқии шарикии иҷтимоиро дар сатҳи байналмилалӣ ва миллӣ таҳлил намудааст,

аз ҷумла санадҳои байналмилалии меҳнат баррасӣ гардида, қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил шудааст ва нақши шартномаҳои коллективӣ ҳамчун воситаи асосии шарикии иҷтимоӣ нишон дода шудааст.

Ҷанбаи қобили таваҷҷуҳ дар ин боб истифодаи усули муқоисавӣ-ҳуқуқӣ мебошад, ки имкон додааст то таҷрибаи давлатҳои дигар дар қиёс ба вазъи шарикии иҷтимоӣ дар Тоҷикистон муқоиса карда шавад.

Дар боби сеюм муаллиф ба таҳлили субъектҳои шарикии иҷтимоӣ - давлат, корфармоён ва кормандон, инчунин нақши онҳо дар танзими муносибатҳои меҳнатӣ пардохтааст.

Ҳамчунин, масъалаҳои муосир, аз ҷумла таъсири рақамикунонӣ ва технологияҳои иттилоотӣ ба шарикии иҷтимоӣ баррасӣ гардидаанд, ки ҷанбаҳои мусбат ва муосири таҳқиқотро нишон медиҳад.

Пешниҳодҳо дар ин бахши кор илман асоснок буда, механизмҳои мушаххаси татбиқи онҳо коркард шудаанд.

Дар хулосаи диссертатсия натиҷаҳои асосии таҳқиқот ҷамъбаст гардида, як қатор пешниҳодҳо оид ба такмили қонунгузорӣ манзур шудаанд.

6. Аҳаммияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳо. Аҳаммияти назариявии диссертатсия, пеш аз ҳама, дар он зоҳир мегардад, ки он ба рушди минбаъдаи илми ҳуқуқи меҳнат, махсусан дар самти омӯзиши институти шарикии иҷтимоӣ, саҳми муайян мегузорад.

Муаллиф тавассути таҳлили муфассали мафҳум, моҳият, принсипҳо ва шаклҳои шарикии иҷтимоӣ, заминаи назариявиро барои ташаккули фаҳмиши муосири ин институт дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон фароҳам овардааст.

Дар диссертатсия кӯшиш ба харҷ дода шудааст, ки шарикии иҷтимоӣ на танҳо ҳамчун воситаи танзими муносибатҳои меҳнатӣ, балки ҳамчун унсури муҳими сиёсати иҷтимоии давлат ва механизми таъмини суботи иҷтимоӣ баррасӣ гардад.

Аз ҷумла, пешниҳодҳои муаллиф оид ба такмили дастгоҳи мафҳумии шарикии иҷтимоӣ, дақиқсозии принсипҳои он, муайян намудани ҷойгоҳи он дар низоми ҳуқуқи меҳнат дорои аҳаммияти назариявии муайян мебошанд. Дар баробари ин, аҳаммияти амалии таҳқиқот низ назаррас мебошад.

Хулосаҳо ва тавсияҳои пешниҳодшуда метавонанд дар раванди такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шаванд, барои рушди институтҳои шарикии иҷтимоӣ (комиссияҳои сетарафа, шартномаҳои коллективӣ) мусоидат намоянд, дар фаъолияти мақомоти давлатӣ ва субъектҳои муносибатҳои меҳнатӣ татбиқ гарданд, ҳамчун маводи таълимӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олӣ истифода бурда шаванд.

7. Нашри натиҷаҳои таҳқиқот оид ба мавзуи диссертатсия. Таҳлили автореферат ва диссертатсия нишон медиҳад, ки натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар як қатор мақолаҳои илмии муаллиф инъикос ёфтаанд.

Қисми муҳими ин мақолаҳо дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд, ки ба талаботи амалкунанда ҷавобгӯ мебошад.

Интишороти муаллиф мазмуни асосии таҳқиқотро фаро гирифта, натиҷаҳои муҳими илмиро дар бар мегиранд.

Ҳамзамон, натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсияҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ мавриди муҳокима қарор гирифтаанд, ки ин ба апробатсияи онҳо мусоидат намудааст.

8. Мутобиқати тартиб ва тарҳбандии диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таҳлили сохтор ва мазмуни диссертатсия нишон медиҳад, ки он ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад.

Сохтори кор мантиқӣ буда, пайдарпаии бобҳо ва зербобҳо риоя гардидааст. Автореферати диссертатсия мазмуни асосии диссертатсияро инъикос намуда, ба талаботи муқарраргардида мувофиқат мекунад.

9. Камбудиҳо ва нуқсонҳо. Бо вуҷуди арзёбии мусбати умумии диссертатсия, дар раванди таҳлили мазмуни он як қатор масъалаҳои баҳснок ва камбудиҳои алоҳида ба назар мерасанд, ки ба назари мо, метавонанд ҳангоми ҳимояи диссертатсия мавриди тавзеҳи иловагӣ қарор гиранд.

1) Дар таҳлили субъектҳои шарикии иҷтимоӣ, махсусан фаъолияти иттифоқҳои касаба ва дигар намояндагони кормандон, ҷанбаҳои назариявӣ нисбатан пурра баррасӣ гардидаанд, аммо таҳлили фаъолияти воқеии онҳо дар шароити Тоҷикистон метавонист бо истифода аз маводи эмпирикӣ ва мисолҳои мушаххас ғанӣ гардонида шавад.

2) Дар қисмати таҳлили шартномаҳои коллективӣ ҳамчун воситаи асосии шарикии иҷтимоӣ, ҷанбаҳои назариявӣ нисбатан муфассал баррасӣ гардидаанд, аммо таҳлили амалии татбиқи онҳо дар ташкилотҳо, аз ҷумла мушкилоти иҷро ва назорат, ба таври кофӣ фарогир нест.

Бо вуҷуди камбудиҳои зикршуда, бояд таъкид намуд, ки онҳо хусусияти куллӣ надошта, арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро коҳиш намедиҳанд ва метавонанд дар раванди такмили минбаъдаи таҳқиқот бартараф гарданд.

Хулосаи умумӣ. Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Музафарзода Марҷонаи Шарифбег дар мавзуи «Танзими ҳуқуқии шарикии иҷтимоӣ дар Тоҷикистон: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ» таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ буда, ба яке аз масъалаҳои муҳими муосири ҳуқуқи меҳнат бахшида шудааст.

Таҳқиқот дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалии муайян буда, натиҷаҳои он метавонанд барои рушди минбаъдаи илми ҳуқуқи меҳнат ва такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шаванд.

Сохтор ва мазмуни диссертатсия ба талаботи муқарраргардидаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

ҷавобгӯ буда, хулосаҳо ва пешниҳодҳои муаллиф дар маҷмӯъ асоснок ва дорои арзиши илмӣ мебошанд.

Бо назардошти гуфтаҳои боло, диссертатсияи Музафарзода Марҷонаи Шарифбег дар мавзуи «Танзими ҳуқуқии шарикии иҷтимоӣ дар Тоҷикистон: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ» аз рӯи мазмун ба талаботи муқаррарагардидаи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.5. - Ҳуқуқи меҳнат; ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ:
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсент, сардори шуъбаи қонунгузорӣ оид
ба меҳнат, муҳоҷират ва иҷтимоии Маркази
миллии қонунгузории назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон _____ Бобокалон Ғ.М.
«20» июня 2026

Суроғаи муқарриз:
734024, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, кучаи А.Ҷомӣ бинои 24, ҳ.23
Телефон:+(992) 372 2273738 (корӣ);
+992907948773 (моб.).
E-mail: bgoib@mail.ru

Суроғаи муассиса:
734024, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, к. Академик А.Адҳамов, 13
Тел: (992)-227-63-64
Сомона: https://mmk.tj
Почтаи электрони:info@mmk.tj

Имзои Бобокалон Ғ.М.- ро **тасдиқ менамоям**:
Сардори бахши кадрҳо ва коргузории
Маркази миллии қонунгузории назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон _____ Ҳолализода А.С.

«20» июня 2026 с.